

Určovacie žaloby

JUD. Ivan Machyniak
Najvyšší súd SR

Obsah programu

- Podstata a účel žaloby o určenie
- Predmet (obsah) žaloby o určenie
- Predpoklady úspešnosti určovacej žaloby
- Procesnoprávne a hmotnoprávne účinky žaloby o určenie – jej vzťah k žalobe o plnenie
- Právoplatný rozsudok o určení, jeho procesnoprávne účinky
- Rozbor aktuálnej judikatúry
- Žaloby, ktoré nie sú žalobami o určenie v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p.

Podstata a účel žaloby o určenie

- Druh žaloby, ktorá je upravená v ustanovení § 80 písm. c/ O.s.p.
- O určovací žalobu ide vtedy, ak sa žalobca domáha, aby súd autoritatívne vyslovil, že tu je určitý právny vzťah alebo právo (kladný určovací návrh) alebo že tu právny vzťah alebo právo nie je (záporný určovací návrh)
- Poskytuje sa ňou ochrana právnomu postaveniu žalobcu spravidla predtým než dôjde k porušeniu právneho vzťahu alebo práva; nie tam, kde právo bolo už porušené
- Smeruje k tomu, aby sa porušeniu práva v budúcnosti predišlo – plní preventívnu funkciu
- Má slúžiť potrebám praktického života

Podstata a účel žaloby o určenie - pokračovanie

Jej účelom je:

- eliminovať stav ohrozenia právneho postavenia žalobcu
- vnieť istotu do neistých právnych vzťahov, ak k odpovedajúcej náprave nemožno dospieť inak
- má miesto aj tam, kde sa jej prostredníctvom vytvorí pevný základ právnych vzťahov, ktorým sa dosiahne odvrátenie prípadných budúcich sporov účastníkov
- spravidla nie je opodstatnená tam, kde je možné žalovať na splnenie povinnosti

Predmet určenia

- Obsahom žaloby môže byť len určenie (ne)existencie právneho vzťahu alebo práva
- Musí ísť o určenie subjektívneho práva vo vzťahu ku konkrétnemu žalovanému
- Nemusí ísť vždy o právny vzťah medzi žalobcom a žalovaným alebo o právo medzi žalobcom a žalovaným
- Predmetom určenia môže byť len taký právny vzťah (právo), o ktorom môže súd rozhodnúť v rámci právomoci vymedzenej v § 7 O.s.p.
- Môže byť určené len jestvovanie práva, prípadne právneho vzťahu, existujúceho ku dňu vyhlásenia rozsudku; obsahom žaloby nemôže byť určenie práva za dobu minulú a ani do budúcnosti – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 2 Cdo 32/98, sp. zn. 2 Cdo 131/06**

Predmet určenia - pokračovanie

Z tohto pravidla judikatúra pripúšťa výnimky:

- v podobe žaloby o určenie, že určitá osoba bola ku dňu smrti vlastníkom veci - súčasná súdna prax dáva prednosť žalobe, že určitá vec patrí do dedičstva – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 1 Cdo 26/07, sp. zn. 3 Cdo 44/08**
- v podobe určenia, že žalovaná nespĺnila podmienky na vydanie osvedčenia o držbe nehnuteľnosti podľa zákona č. 293/1992 Zb., - **R 111/2000**
- Určovacou žalobou v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. nie sú žaloby, predmetom ktorých je určenie existencie právnej skutočnosti – **rozsudok NS SR sp. zn. 4 Cdo 231/06**

Predpoklady úspešnosti určovacej žaloby

Predpokladom úspešnosti určovacej žaloby je, že:

1/ účastníci majú vecnú legitimitáciu

2/ na požadovanom určení je naliehavý právny záujem (NPZ)

Vecná legitímácia

- Má ju zásadne ten, kto je účastníkom právneho vzťahu alebo práva, o ktoré v konaní ide
- Aktívne legitimovaný k žalobe na určenie môže byť aj subjekt, ktorý nie je účastníkom právneho vzťahu (práva), ak sa žalovaný právny vzťah (právo) týka priamo jeho právnej sféry
- Nie je určujúcim kritériom z hľadiska NPZ žalobcu na požadovanom určení
- Žaloba o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti musí smerovať voči všetkým, ktorí sú ako vlastníci zapísaní v KN - **uznesenie NS SR sp. zn. 5 M Cdo 1/2010**
- Ak má byť určená neplatnosť zmluvy (napr. kúpnej zmluvy, predmetom ktorej je nehnuteľnosť), musia byť účastníci konania všetci, ktorí ju uzavreli – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 3 Cdo 122/2002, 1 Cdo 11/2003**

Naliehavý právny záujem

- Nevyhnutný predpoklad úspešnosti žaloby o určenie
- Podľa požiadavky zákona právny záujem musí byť kvalifikovaný - naliehavý
- Rozhodujúci je právny záujem žalobcu a nie záujem žalovaného
- Povinnosť tvrdenia a dôkazná povinnosť zaťažuje žalobcu (poučovacia povinnosť súdu)
- Zákon vyžaduje existenciu NPZ v čase rozhodovania súdu
- Účelom podmienky NPZ je zabrániť vyvolávaniu zbytočných (akademických) sporov bez praktického významu pre ich účastníkov
- Nedostatok vecnej legitímácie a NPZ je dôvodom zamietnutia žaloby

Naliehavý právny záujem – pokračovanie

NPZ je daný

- 1/ predovšetkým tam, kde by bez tohto určenia bolo ohrozené právo žalobcu – **R 17/1972**
  - NPZ na požadovanom určení zakladá aj púha výhražka neoprávneným zásahom do práva
- 2/ aj tam, kde by sa bez tohto určenia žalobcovo právne postavenie stalo neistým – **R 17/1972**
  - Neistotu v právnom postavení subjektu zakladá tiež popieranie práva, a to aj v prípade, že objektívne je toto popieranie práva nedôvodné – **rozsudok NS ČR 22 Cdo 2162/99 - SR 5/2001**

Naliehavý právny záujem - pokračovanie

3/ aj vtedy, keď určenie existencie práva alebo právneho vzťahu, o ktoré v konaní ide, priaznivo (prípadne nepriaznivo) ovplyvní právne postavenie žalobcu voči žalovanému. Toto priaznivé ovplyvnenie môže spočívať napr. v založení možnosti uplatnenia vlastného (zo zákona, prípadne zo záväzkového vzťahu) vynutiteľného práva k predmetu určenia – **rozsudok NS SR 1 Cdo 69/2003**

Naliehavý právny záujem – pokračovanie

4/ aj vtedy, ak takéto určenie môže predísť žalobe na plnenie podľa § 80 písm. b) O.s.p. – **R 24/1995**

- Výnimočne sa teda aj tam, kde je možné žalovať priamo na splnenie povinnosti, pripúšťa určovacia žaloba

V takomto prípade je NPZ na určovacej žalobe daný vtedy,

a/ ak sa ňou vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu a tým sa predíde prípadným ďalším žalobám na plnenie - **ZSP 40/96 z.4**

b/ ak určovacia žaloba účinnejšie, než iné právne prostriedky, vystihuje obsah a povahu riešeného právneho vzťahu - **ZSP 3/98 z.1**

Naliehavý právny záujem – pokračovanie

- **NPZ nie je daný**

1/ spravidla tam, kde je možné žalovať priamo na splnenie povinnosti podľa § 80 písm. b/ O.s.p. – **R 17/1972**

2) ak vyriešenie určitej otázky neznamená úplné vyriešenie obsahu spornosti daného právneho vzťahu

3/ ak požadované určenie má povahu (len) predbežnej otázky vo vzťahu k posúdeniu, či tu je (nie je) právny vzťah alebo právo - **rozsudok NS SR sp. zn. 3 Cdo 112/2004 - ZSP 6/06,**

Procesnoprávne účinky žaloby o určenie – jej vzťah k žalobe na plnenie

- Určovacia žaloba (kladná i záporná) nie je prekážkou litispendencie pre žalobu na plnenie, i keď táto je založená na rovnakom právnom vzťahu alebo práve
- Naopak, žaloba na plnenie je prekážkou litispendencie pre určovaciu žalobu, ak má byť predmetom určenia právny vzťah alebo právo, z ktorého bolo žalované na splnenie povinnosti
- Ak sa zamietajú určovacia žaloba pre nedostatok NPZ, je vylúčené súčasne sa zaoberať žalobou vo veci samej – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 1 Cdo 26/07, 2 Cdo 231/07, 1 Cdo 91/2006**

Hmotnoprávne účinky žaloby o určenie

- Podaním určovacej žaloby sa nezastavuje plynutie premlčacej doby - § 112 OZ
- Iné hmotnoprávne účinky do úvahy neprichádzajú

Právoplatný rozsudok o určení, jeho procesnoprávne účinky

- Má deklaratórny charakter
- Nie je exekučným titulom
- Zaväzuje len účastníkov – výnimka § 159a O.s.p.
- Právoplatný rozsudok o žalobe na určenie, či tu právny vzťah (právo) je alebo nie je, netvorí prekážku rozsúdenej veci pre žalobu na plnenie vychádzajúcu z rovnakého skutkové základu – **R ČR 85/2003**
- Právoplatný rozsudok o žalobe na plnenie vytvára prekážku veci rozsúdenej pre konanie o žalobe na určenie, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je, vychádzajúcu z rovnakého skutkového základu – **R 110/2003**

Právoplatný rozsudok o určení, jeho procesnoprávne účinky

- Nie je prekážkou rozsúdenej veci pre novú určovaciu žalobu, ak dôvodom zamietnutia bol len nedostatok NPZ. Tvrdený NPZ však musí vychádzať z iných (ďalších) skutočností, ktoré nastali až po pôvodnom rozhodnutí a ktoré predstavujú zásadne iný (nový) pohľad na právne postavenie žalobcu
- O prekážku veci rozsúdenej podľa § 159 ods. 3 O. s. p. nejde, ak predchádzajúcim rozsudkom bola určovacia žaloba zamietnutá bez toho, aby sud záväzne posúdil existenciu právneho vzťahu medzi účastníkmi konania. O takýto prípad nejde ani vtedy, ak predchádzajúcim rozsudkom bola žaloba zamietnutá iba z dôvodu, že žalobcovia sa pôvodnou žalobou domáhali určenia spoluvlastníctva k nehnuteľnosti v iných podieloch, než ktoré im v skutočnosti patria – **R 15/2005**.
- Právoplatný rozsudok o určovacej žalobe (okrem, ak žaloba bola zamietnutá pre nedostatok NPZ), rieši záväzne pre neskoršie podanú žalobu o plnenie z toho istého právneho pomeru, existenciu tohto právneho pomeru; naopak to však neplatí

Rozbor aktuálnej judikatúry

- **ÚS SR sp. zn. II. ÚS 137/08**

Nesprávne posúdenie otázky NPZ v zmysle, že tento nie je daný, znamená vo svojich dôsledkoch odopretie súdnej ochrany a teda popretie samej podstaty základného práva na súdnu ochranu. Vyplýva to zo skutočnosti, že súd rozhodne o žalobe bez skúmania jej podstaty

- **NS SR sp. zn. 3 Cdo 90/2008**

Ak odvolací súd žalobu zamietol pre nedostatok NPZ, hoci okresný súd výslovne túto otázku neposudzoval a žalobca v odvolacom konaní nemal dôvod vyjadrovať sa k tejto procesnej otázke (žalovaný v odvolaní nenamietal jej správnosť), znemožnil žalobcovi realizáciu jeho procesných práv a teda zaťažil konanie vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Rozbor aktuálnej judikatúry – žaloby o určenie vlastníctva k nehnuteľnosti

- **ZSP 4/2003**

Žalobca má NPZ na určení, že je vlastníkom (spoluvlastníkom) nehnuteľnosti vždy vtedy, ak žalovaný odporca je zapísaný v katastri nehnuteľností (ďalej KN) ako jej vlastník, lebo rozhodnutie súdu môže byť podkladom pre vykonanie zmeny zápisu v KN

- **NS SR sp. zn. 2 Cdo 163/2005 - ZSP 3/2009**

Okolnosť, že je ako vlastník určitej nehnuteľnosti, ktorá nie je predmetom spoluvlastníctva, v KN popri žalobcovi zapísaný aj žalovaný (duplicitný zápis), odôvodňuje vždy NPZ, že je vlastníkom takejto nehnuteľnosti

Rozbor aktuálnej judikatúry – žaloby o určenie vlastníctva k nehnuteľnosti

- **NS ČR sp. zn. 22 Cdo 1859/99**

Vlastník nehnuteľnosti má NPZ na určení, že je vlastníkom aj vtedy, ak nehnuteľnosť doposiaľ nebola evidovaná v KN

- **NS SR sp. zn. 1 Cdo 26/2007**

Kto je dedičom poručiťa (do úvahy prichádzajúcim dedičom) má NPZ na určení, že určitá vec (hnutel'ná alebo nehnuteľná) patrí do dedičstva po poručiťovi aj proti osobe, ktorá nie je poručiťovým dedičom

Rozbor aktuálnej judikatúry – žaloby o určenie vlastníctva k nehnuteľnosti

- **NS SR sp. zn. 3 MCdo 7/2006**

Žalobca má NPZ na určení, že žalovaný je vlastníkom nehnuteľnosti, ak by vyhovením žalobe došlo k priaznivému ovplyvneniu jeho právneho postavenia v tom smere, že by mal právo na prednostný prevod nebytového priestoru (bytu) do vlastníctva (§ 16 ods. 3 zák. č. 182/1993 Zb.)

- **NS ČR sp. zn. 22 Cdo 2024/99 - SR 1/2001**

Menšinový podielový spoluvlastník má pri spornosti otázky, kto je spoluvlastníkom väčšinového podielu na spoločnej veci, NPZ na určení, kto je väčšinovým spoluvlastníkom

- **NS ČR sp. zn. 22 Cdo 1072/99 - SR 6/2001**

Nájomca pozemku, na ktorom sa nachádza jeho stavba, má NPZ na určení, kto je vlastníkom (spoluvlastníkom) tohto pozemku

Rozbor aktuálnej judikatúry – žaloby o určenie vlastníctva k nehnuteľnosti

- **NS SR sp. zn. 1 Cdo 44/03**

Ak žalobca žaloval o určenie, že žalovaní nie sú vlastníkami nehnuteľnosti (tzv. negatívne určenie) a súčasne aj o určenie, že tá istá nehnuteľnosť patrí do dedičstva po jeho právnom predchodcovi (tzv. pozitívne určenie), na jeho strane nie daný NPZ na negatívnom určení

- **NS SR sp. zn. 2 MCdo 20/07 – R 55/2009**

Rozsudok súdu negatívne určujúci, že žalovaní nie sú vlastníkami nehnuteľnosti, nemôže zlepšiť právne postavenie žalobkyne, ktorá svoje vlastnícke právo nepreukazuje na ňu znejúcim tzv. nadobúdacím titulom a dosiaľ nebola zapísaná ako vlastníčka predmetnej nehnuteľnosti v evidencii právnych vzťahov k nehnuteľnostiam. Na podaní žaloby, predmetom ktorej je takéto určenie, nemá žalobkyňa NPZ

Rozbor aktuálnej judikatúry – žaloby o určenie neplatnosti PÚ

- **NS SR sp. zn. 3 Cdo 98/2004**

NPZ na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorej predmetom je nehnuteľnosť, ak táto právna otázka má povahu predbežnej otázky vo vzťahu k existencii práva (práva vlastníckeho)

- **NS SR sp. zn. 1 Cdo 91/2006 - R 61/2007**

NPZ na určenie neplatnosti zmluvy o prevode nehnuteľnosti, nie je daný, ak sa práva k nehnuteľnosti dotýka ďalšia právna zmena (§ 34 ods. 2 zák. č. 162/1995 Z.z.)

Rozbor aktuálnej judikatúry – žaloby o určenie neplatnosti PÚ

- **NS SR sp. zn. 2 Cdo 252/09, sp. zn. 4 Cdo 56/09**
Existenciu NPZ na určenie neplatnosti zmluvy, ktorej predmetom je nehnuteľnosť, treba posúdiť podľa stavu (právneho), aký tu je v čase vyhlásenia rozsudku
- **NS SR sp. zn. 5 Cdo 117/2007**
Naliehavý právny záujem na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy o prevode bytu, ktorej účastníkom žalobca nebol

Rozbor aktuálnej judikatúry

- **NS SR sp. zn. 3 Cdo 112/2011**

NPZ na požadovanom určení nie je daný tam, kde žaloba o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy nie je objektívne spôsobilá odstrániť spornosť v otázke vlastníckeho práva k nehnuteľnosti

- **NS SR sp. zn. 6 Cdo 81/2010**

Ak žaloba o určenie dedičského práva, na podanie ktorej boli žalobcovia odkázaní v dedičskom konaní, bola už v skoršom inom konaní právoplatne zamietnutá, potom opakovaná žaloba so zmeneným petitom, ktorá je predmetom konania, nemôže byť posudzovaná ako žaloba majúca základ v § 175k ods. 2 O.s.p., ale ako určovacia žaloba v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p.

Žaloby, ktoré nie sú žalobami o určenie v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p.

Vo všeobecnosti - všetky žaloby, ktorých predmetom nie je určenie, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je

Konkrétne – žalobami podľa § 80 písm. c/ O.s.p. nie sú:

1/ Žaloby o určenie (ne)existencie právnej skutočnosti

2/ Iné žaloby o určenie

3/ Žaloby podané na základe odkazu súdu, resp. iného orgánu

4/ Žaloby, ktoré nemajú povahu určovacích žalôb

1/ Žaloby o určenie (ne)existencie právnej skutočnosti

- V takomto prípade nejde o určovaciu žalobu zodpovedajúcu ustanoveniu § 80 písm. c/ O.s.p.
- Ide o žalobu inú v ustanovení § 80 písm. c/ O.s.p. neuvedenú
- Prichádza zásadne do úvahy len vtedy, ak to zákon výslovne pripúšťa

Spoločné pre tieto žaloby:

- Nie je potrebné tvrdiť a preukazovať naliehavý právny záujem
- NPZ vyplýva priamo z právneho predpisu

1/ Žaloby o určenie (ne)existencie právnej skutočnosti

- Žaloba o určenie neplatnosti výpovede nájmu bytu - § 711 ods. 6 OZ – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 1 Cdo 6/03, sp. zn. 2 Cdo 137/03, ZSP 78/04 z.6**
- Žaloba o určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru – § 77 ZP
- Žaloba o určenie neplatnosti dražby – § 21 ods. 2 zák. č. 527/2002 Z.z. – **rozhodnutia NS SR 2 Cdo 66/2008, 3 Cdo 272/2007**
- O určenie doby splnenia v zmysle § 79 OZ – **R 68/1969**

2/ Iné žaloby o určenie

- O určenie neplatnosti osvedčenia o dedičstve – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 4 Cdo 254/2007**
- O určenie, že žalobca má za vypratanie právo na bytovú náhradu – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 2 Cdo 63/2005**
- O určenie neplatnosti notárskej zápisnice – **rozhodnutia NS SR sp. zn. 2 MCdo 13/2006, 3 Cdo 209/2004**
- O určenie, že osvedčenie vyhlásenia o vydržaní je neplatné – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 2 Cdo11/2007**

Spoločné pre tieto žaloby:

- Nemajú oporu v hmotnom práve

3/ Žaloby podané na základe odkazu súdu, resp. iného orgánu

- Žaloby podľa § 175k ods. 2 O.s.p. – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 3 Cdo 5/2004**
- Žaloby podľa § 198 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 2 Cdo 65/06**

Spoločné pre tieto žaloby:

- nie je potrebné tvrdiť a preukazovať NPZ
- žalobca podáva žalobu v dôsledku rozhodnutia súdu (iného orgánu), ktorým odkáže účastníka, aby žalobou uplatnil svoje právo

4/ Žaloby, ktoré nemajú povahu určovacích žalôb

- O nahradenie prejavu vôle v zmysle § 161 ods. 3 O.s.p. – **rozhodnutie NS SR sp. zn. 3 Cdo 236/06**
- O určenie užívania spoločnej veci podľa § 139 ods. 2 OZ - **rozsudok NS ČR sp. zn. 22 Cdo 2528/98; PR 4/99**
- Návrh na zrušenie uznesenia o schválení zmieru - **ZSP 6/02 str. 123**

Spoločné pre tieto žaloby:

- Zákon ich pripúšťa

Ďakujem za pozornosť